

KS. PIOTR JASKÓŁA

Instytut Ekumenizmu i Badań nad Integracją
Uniwersytetu Opolskiego

KU INTEGRALNEJ EKLEZJOLOGII POSOBOROWEJ

Andrzej Napiórkowski OSPPE. *Mysterium communionis. Eklezjalny paradygmat zbawienia*. Kraków: Wydawnictwo WAM 2006 ss. 319. ISBN 83-7318-693-X.

Wybór tematu prezentowanej rozprawy należy uznać za w pełni uzasadniony i potrzebny. Wprawdzie eklezjologia ostatnich soborów przedłożyła kilka podstawowych sposobów pojmowania Kościoła: „Świątynia Ducha Świętego”, „Mistyczne Ciało Chrystusa”, „Lud Boży”, „Prasakrament” oraz *Communio* – i każdy z tych sposobów opisania tajemnicy Kościoła wydaje się trafny i właściwy, tym niemniej nie są to pojęcia nawzajem się wykluczające, lecz do siebie przystające lub uzupełniające się.

Według o. Napiórkowskiego na pozytywne wyróżnienie zasługiwałoby pojęcie ostatnie, stąd też celem jego studium „jest wypracowanie naukowych przyczynków do integralnej eklezjologii posoborowej” (s. 8). Pragnie wypracować takie ujęcie Kościoła, które byłoby sumarycznym stanowiskiem zarówno teologii fundamentalnej, jak i dogmatycznej. Z metodologicznego punktu widzenia przeprowadzenie takiej prezentacji wymagało posłużenia się najpierw instrumentarium teologii fundamentalnej, zmierzającej do uzasadnienia i uwiarygodnienia Objawienia Trójjedynego Boga w chrześcijaństwie oraz do wykazania nadprzyrodzonego charakteru tej religii i jej soteryjnej realizacji w doczesnej przestrzeni Kościoła (*ratio*), aby następnie zbadany obszar zweryfikować narzędziami teologii dogmatycznej, poruszającej się bardziej w kategoriach doktrynalnych (*fides*).

I. ZAŁOŻENIA I STRUKTURA PRACY

Autor przyznaje, że podstawowemu zamierzeniu w opracowywaniu eklezjologii *communio* towarzyszyło wiele drugorzędnych intencji, z których jedną była chęć zwrotu ku nowej metodologii w samej teologii. Wydaje mu się bowiem, że współczesna fragmentaryzacja zaszkodziła nauce jako takiej. Według niego potrzeba dziś większego zaangażowania w usuwaniu murów wzniesionych przez daleko posuniętą specjalizację. Również teologia na obecnym etapie domaga się bardziej integralnych ujęć, które pomogłyby na nowo odkryć jedność i całość tej dyscypliny naukowej.

Merytorycznym założeniem Autora jest „rekonstrukcja rzeczywistości komunijnej w obszarze całej ludzkości, w świecie religii, w całym chrześcijaństwie i wreszcie w Eklezji katolickiej” (s. 9). Tym założeniom odpowiada jasna, logiczna i przejrzysta struktura rozprawy.

Po Wprowadzeniu (s. 5-28), w którym zostały przedstawione cel i zamierzenia studium oraz różne nurty eklezjologii *communio* w refleksji posoborowej, w rozdziale pierwszym Autor omawia wspólnotę najbardziej uniwersalną, bo wspólnotę ludzką (s. 29-45). Początki tej wspólnoty o. Napiórkowski widzi już w samym akcie stwórczym, rozumianym jako wezwanie do partnerstwa. Kolejne paragrafy odnoszą się do szczegółowych zagadnień dotyczących wychowania do wspólnoty poprzez kulturę, do jedności Europy, mającej zagwarantować pokój i będącej nadzieją świata wartości, oraz do globalizacji, będącej zarówno szansą, jak i zagrożeniem jedności ludzkości.

Rozdział drugi, zatytułowany „Wspólnota religijna” (s. 46-67), dotyczy różnych form religii rozumianych jako otwarcie na rzeczywistość transcendentną. Autor omawia też dialog Kościoła z religiami i kulturami.

W rozdziale trzecim, zatytułowanym „Wspólnota chrześcijańska” (s. 68-128), Autor prezentuje Objawienie chrześcijańskie jako nieustanne wychodzenie Boga do człowieka, wiarę – jako odpowiedź człowieka na udzielanie się Boga, Jezusa Chry-

tusa – jako osobową komunię Bóstwa i człowieczeństwa oraz ekumenizm – jako dążenie do pojednania różnych wspólnot wierzących w jednego Chrystusa.

Ostatni, najobszerniejszy i wewnątrznie najbardziej zróżnicowany rozdział poświęcony jest wspólnocie eklezjalnej (s. 129-273). Autor omawia w nim najgłębsze teologiczne podstawy wspólnoty Kościoła, takie jak chociażby: Trójca Święta, Duch Święty czy Słowo Boże, wspólnototwórcze działanie modlitwy, liturgii, sakramentów – zwłaszcza Eucharystii, urzędy służące w Kościele posłudze jednania oraz różne formy wspólnotowego życia i działania w Kościele.

W Zakończeniu (s. 274-279) Autor zbiera podstawowe wyniki badań i próbuje formułować wnioski. Zauważa, że w ostatnich latach w recepcji myśli Soboru Watykańskiego II koncepcję Kościoła uzupełnia się eklezjologią *communio* (s. 276). Odkrywanie rzeczywistości Kościoła jako komunii można obecnie uznać za bardzo ważne zadanie, otwierające szerokie możliwości dla refleksji teologicznej nad *mysterium Ecclesiae* w ogóle.

II. TREŚCIOWY ASPEKT MONOGRAFII

Niewątpliwą zaletą pracy jest indeks osobowy, ułatwiający korzystanie z książki tym, którzy nie zamierzają czytać jej w całości, gdyż interesują ich tylko pewne zapatrywania czy opinie wybranych osób. Nie ma wprawdzie indeksu rzeczowego, ale w pewnym stopniu zastępuje go szczegółowy spis treści.

Oceniając treściowy aspekt monografii o. Napiórkowskiego, należałoby podkreślić przynajmniej kilka dogmatycznie ważnych momentów. Przede wszystkim całościowy charakter ujmowania soteryjnej komunii ujawnia taką formę refleksji teologicznej, jaką od lat próbują wprowadzać teologowie zachwyceni Soborem Watykańskim II. O. Napiórkowski nazywa to „hominizacją Boga i deifikacją człowieka” (s. 9). Odwieczny Syn Boży przyjął bowiem „ubóstwo” naszego ciała po to, byśmy dostąpili bogactwa Jego Bóstwa. W tym nastawieniu opracowanie o. Napiórkowskiego jest kontynuacją najlepszych tradycji Ojców Kościoła (np. Grzegorza z Nazjanzu).

Tajemnica wspólnoty (*mysterium communionis*) wiernych złączonych więziami z Bogiem i więziami wzajemnymi znajduje się u podstaw tłumaczenia dziejów zbawienia czasu minionego, obecnego i przyszłego. Dla Autora „wspólnota” staje się wiarygodną i powszechną kategorią rozumienia każdej płaszczyzny i sposobu miłosego wychodzenia Boga do człowieka i człowieka do Boga oraz przyjaznego nawiązywania przez ludzi więzi między sobą. *Communio* to rzeczywisty eklezjalny paradygmat nieustannie obecny w dziejach zbawienia. Idea *communio* unaocznia i niejako kondensuje wspólnotę: najpierw tę widzialną, czyli wierzących między sobą, a następnie tę ważniejszą, choć niedostrzegalną i będącą źródłem tej pierwszej, czyli Boga z człowiekiem, albowiem to Ojciec w Chrystusie gromadzi swój lud, to poruszenia Ich Ducha czynią nas jednym Kościołem.

Preferencja pojęcia Kościoła jako *communio* pozwala, według Autora, odejść od fałszywego postrzegania Kościoła jedynie w kategorii zewnętrznej, instytucjonalnej organizacji, umożliwiając ujawnienie jego pełnej, Bosko-ludzkiej natury. Odkrywanie i zgłębianie dwóch natur Kościoła i nieredukowanie go do tego, co widzialne czy instytucjonalne, staje się dla teologów nieustannym wyzwaniem i zadaniem.

Postrzeganie tajemnicy Kościoła w wymiarze komunijnym bardziej uwydatnia również wspólnotowy charakter Bożej ekonomii zbawienia i przyczynia się do powstrzymania nadmiernie dziś rozbudzonego indywidualizmu. Ów indywidualizm zaczyna destrukcyjnie wpływać nie tylko na jednostki, rodziny i inne „organizmy” społeczne, ale przenika nawet do życia Kościoła. Kryzys wspólnoty, wymagającej rychłego odbudowania, jest przejawem szerszego zjawiska – atrofii więzi międzyludzkich i systemów wartości. Zbawczy plan Boga względem człowieka, realizujący się w kościelnej wspólnocie, odpowiada naturze ludzkiej rozwijającej się i osiagającej swój cel w grupach społecznych. Bóg uświęca i zbawia ludzi nie pojedynczo, ale jako swój wybrany lud.

Autor przekonuje, że kategorię „wspólnoty” należy odnieść szerzej, a mianowicie do samego chrześcijaństwa w konfesyjnym pluralizmie, do wielości religii i do całej ludzkości. *Communio* odpowiada bowiem – mimo wielu przesadnych tendencji indywidualizacyjnych – bardzo głębokim dążeniom człowieka do jedności. W różnorodnych odniesieniach społecznych żyje on ze swej natury jako istota społeczna. Ta szeroka, ogólnoludzka, religijna i chrześcijańska panorama dała rzetelne podstawy do pogłębionych analiz skomplikowanej wspólnoty eklezjalnej.

Większość dostrzeżonych kwestii nie została, oczywiście, w monografii rozwiązana ostatecznie, lecz jedynie zasygnalizowana. Wydaje się jednak, że pewna ogólność bardziej uwydatnia powszechność idei *communio*, która przebiega przez wszystkie otaczające nas przestrzenie. Takie badawcze stanowisko pozwoliło o. Napiórkowskiemu odkryć, że *communio* nie jest czymś wyłącznie kościelnym w ścisłym tego słowa znaczeniu, ale w sposób odpowiedzialny może być odnoszone do wielu pozakościelnych powiązań człowieka. W integralnym podejściu do eklezjalnego paradygmatu dziejów zbawienia nie zabrakło treści ściśle ekumenicznych oraz ujęć dogmatycznych i pastoralnych o charakterze ekumenicznym.

*

Książka świadczy o Autorze. W tym konkretnym przypadku dowodzi profesjonalizmu w badaniach naukowych i znanstwa teologii Kościoła, wielkiej subtelności w wyjaśnianiu trudnych problemów natury teologicznofundamentalnej, dogmatycznej i ekumenicznej.